

POROTA – TAK TROCHU JINÉ PUBLIKUM

Milan Tesař

„Soutěžít v hudbě je nesmysl.“ Málokterou větu jsem za dosavadních dvacet let praxe rozhlasového hudebního redaktora slyšel tak často. Přesto se mladí i zkušenější hudebníci soutěží účastní. V tomto příspěvku pomineme ankety typu Andělů či Slavíků, tedy volbu nejlepších či nejpopulárnějších interpretů bez jejich fyzické přítomnosti před porotou či hlasujícími diváky. Zaměříme se naopak na ty okamžiky, kdy hudebník na pódiu představuje své umění hodnotícím posluchačům, tedy buď tzv. odborné porotě, nebo anonymním divákům. Soutěže patří k hudbě klasické i folklorní, k jazzu i rocku, soutěží popové hvězdičky i umělci jiných žánrů v televizních soutěžích jako SuperStar nebo Česko Slovensko má talent. Nicméně my se omezíme na folk a příbuzné žánry. Folkoví interpreti (resp. autoři) do osmácti let zkoušejí štěstí v soutěžích Brána, Dětská Porta a Folkový kvítek. Dospělým po zániku Zahrady coby největšího folkového festivalu se soutěží o Krtky zůstaly Porta,¹ Mohelnický dostavník,² Moravský vrabec, Houpací kůň v rámci festivalu Okolo Třeboně³ nebo pečlivě promyšlený systém písňové soutěže Notování.⁴

1. Kompletní výsledky festivalu Porta od prvního ročníku v roce 1967 až do současnosti (včetně období „dvojkolejnosti“, kdy vedle sebe v 90. letech existovaly Porta a Interporta, resp. Trampská Porta) lze nalézt na příslušné stránce české *Wikipedie* – <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Porta>>.
2. Soutěž kapel před odbornou porotou (a současně i před diváky) k festivalu Mohelnický dostavník neodmyslitelně patří. Výjimkou byl 40. ročník festivalu v roce 2015, jehož součástí byla pouze soutěž mladých interpretů (do 18 let), výhradně s diváckým hlasováním.
3. Dramaturg festivalu Okolo Třeboně Pavel Barnáš stále hledá ideální tvar soutěže mladých kapel. V roce 2015 vybíralo několik desítek „navrhovatelů“ finalisty ze všech zájemců, kteří zaslali demonahrávky. Finalisté poté hráli živě v Třeboni jednak před diváky, jednak před některými z navrhovatelů, kteří sehráli roli odborné poroty. U diváků zvítězila skupina Tranzan, u odborné poroty Ateliér.
4. V soutěži Notování, která probíhá v Music City Clubu v Praze 9, hlasují diváci – nikoli však pro soutěžící kapely, ale pro jednotlivé písně. Body pro písně se sčítají a vítězem se stává skupina, která za své písně obdrží v součtu nejvíc hlasů. Soutěž probíhá od podzimu do jara a je třístupňová – základní kola, semifinále a finále. Kromě hlasování diváků rozhoduje o celkovém vítězi také Rada Notování, tedy odborná porota. Každý ročník soutěže může mít tedy dva vítěze – v případě, že se Rada Notování s diváky neshodne.

Pro někoho je podobná soutěž výtahem na výsluní po mnoha letech marných pokusů – vzpomeňme příklad Petra Bendeho,⁵ který se před úspěchem na televizních obrazovkách marně pokoušel prorazit v rámci Porty, nebo Pavla Helana, kterého do povědomí nedostalo vítězství v celostátní soutěži písničkářů na Zahradě, ale až umístění ve finále televizní soutěže Česko Slovensko má talent. Pro většinu úspěšných muzikantů a zpěváků však vítězství či úspěch v (jakékoli) soutěži neznamená nutně znásobení počtu koncertů či výše honorářů. K tomu všemu je zapotřebí také vytrvalost, další práce na sobě a především štěstí. Vítězství na Portě či Zahradě je však zajímavou položkou do kapelního životopisu na webu, může posloužit jako drobná pomoc při komunikaci s pořadatelem koncertů a festivalů a dobře se vyjímá i na plakátech. I proto se další a další jednotlivci a soubory do soutěží hlásí. Dalším důvodem může být samotná snaha zahrát si na více či méně prestižním festivalu (bez přihlášení do soutěže si méně známý umělec na podobném festivalu zpravidla nezahraje). V neposlední řadě jsou pak soutěže zajímavé proto, že se kolem nich shromáždí specifické publikum. Co na tom, že některá oblastní kola Porty téměř nenavštěvují běžní diváci. Člověk tam může narazit na dramaturgy místních rádií či hudebních klubů a také na další muzikanty. Na pódiu sice odehraje pouhé tři soutěžní písně, ale pod pódiem se vzápětí může začít rozvíjet zajímavá spolupráce.

Posuzování písní či hudby na soutěžích probíhá zpravidla na dvou osách – na ose *estetické* (hodnocení odborné poroty, ať už je kritériem kvalita interpretace, originalita či básnická kvalita textů) a na ose *extatické* (hlasování diváků – kdo se jim nejvíc líbí, kdo je nejoblíbenější, kdo má v sále nejvíc fanoušků). Díky propojení a konkurenci těchto dvou kritérií tak mají šanci zaujmout jak náročnější projekty, tak muzikanti populárnějšího charakteru. Naopak téměř se při podobných soutěžích nepočítá hodnocením na ose *etické*, které by více než formu hodnotilo obsah písní (především textů). Jednou z výjimek je udílení ceny „Za souznění hudby s přírodou“ na festivalu Mohelnický dostavník od roku 2013.

5. Petr Bende skončil na druhém místě v televizní soutěži Česko hledá SuperStar v roce 2005.

31. Mohelnický dostavník – porota ve složení: Miloš Dvořáček, Pavel Žalman Lohonka, Wabi Daněk, Milan Tesař, Petr Čechák. Foto Jiří Tobola 2005

Kombinace diváckého a odborného hodnocení může mít několik různých podob – od souběžného hodnocení porotou a publikem na Portě či v soutěži Notování až po dvoustupňový model někdejší soutěže o Krtky na Zahradě. Tam z přihlášených kapel vybíral dramaturg – v roli odborného porotce – finalisty, mezi nimiž pak hlasováním o vítězi rozhodovali diváci.

Cílem tohoto příspěvku je postihnout vztah soutěžících hudebníků k porotě coby specifickému publiku. Hraní pro porotu – nebo někdy porotě navzdory – je totiž zvláštním fenoménem, který se liší jak od běžného koncertního vystoupení, tak od spontánního muzicírování pod pódiem. Volba soutěžního repertoáru, snaha zaujmout i jinak než hudbou samotnou, potřeba „zhustit“ celý repertoár do několika málo soutěžních písní – to vše si vyžaduje jiné komunikační a umělecké schopnosti než běžné koncertování. Zdrojem pro následující závěry jsou rozhovory autora příspěvku s dvanácti zástupci kapel a jednotlivci, kteří se v letech 2014 a 2015 účastnili – úspěšně či bez úspěchu – folkových soutěží jako Porta, Mohelnický dostavník, Moravský vrabec či Folkový kvítek.

Respondenti měli odpovědět na otázku „Vnímáte porotu jako specifické publikum?“ a byli vyzváni, aby připojili cokoli k tématu, co považují za podstatné. Cílem rozhovorů bylo tedy mimo jiné zjistit, která témata v souvislosti se soutěžemi a porotami jednotlivé respondenty napadnou spontánně.

Jedna z tezí, které se v odpovědích objevovaly nejčastěji, byla: **Názor porotce má velkou váhu** (čtyři z dvanácti respondentů). Dále se vyskytoval spontánní souhlas s tvrzením, že **porota je specifické, „jiné“ publikum**. Přitom pět z dvanácti respondentů si vůbec nezjišťuje, kdo v porotě zasedá, případně se o to zajímá pouze *ex post*. Velkou váhu přikládali složení poroty pouze dva respondenti. Dvakrát se v odpovědích objevilo konstatování, že dotyčného zajímá především **názor jednoho konkrétního porotce**.

Že soutěžící přikládají porotě relativně velkou váhu, je pochopitelné – znát názor odborníků může být jedním z legitimních důvodů, proč se do soutěže vůbec hlásit. „Víme, že většina lidí, kteří před námi sedí, se dlouhou dobu muzice věnuje a spouště věcem hudebním i nehudebním, mnohem lépe rozumí,“ říkají například členové mladé brněnské skupiny Ateliér. Podobně znojemská skupina Mosty soudí: „Porota je opravdu jiné publikum, protože snáze rozpozná případné intonační či rytmické chyby, kterých si běžné publikum většinou ani nevšimne.“

Ostravská skupina Marod naopak přiznává, že se při soutěžích zaměřuje především na přízeň diváků: „Názor porotců je pro nás orientační a někdy inspirující. Nikoli však směrodatný.“⁶ Za brněnskou skupinu Kupodivu říká její kapelník Petr Šašinka: „Kdo bude v porotě, si zjišťujeme, ale spíše pro informaci. Neděláme z toho tedy závěry. Zajímá nás názor celku i jednotlivce.“ Pro Evu Jurčákovou ze skupiny Soundno je hudba sice „hlavně emocionální záležitost, nicméně názor porotce má pro nás velkou váhu proto, že tento odborník může pomoci šířit její hudbu mezi další lidi“.

6. Rozhovor se skupinou Marod proběhl v červenci 2015, předtím, než kapela odjela do USA soutěžit ve světovém finále talentové soutěže World Championship of Performing Arts. Tam ostravská rodinná skupina soutěžila před porotou v pěti kategoriích a ze všech si domů přivezla medaile – jednu stříbrnou a čtyři bronzové. Srov. rozhovor s kapelníkem skupiny Marod Reném Matláškem, premiéra 16. 9. 2015 v 19.15; audio dostupné z: <<http://www.proglas.cz/detail-poradu/2015-09-16-19-15.html>>.

34. Mohelnický dostavník – porota ve složení: Pavel Žalman Lohonka, Miloš Dvořáček, Wabi Daněk, František Linhárek, Milan Tesař. Foto Matina Pauerová 2008

Štěpán Hulc ze skupiny Nebeztebe soudí: „Málokdo má sám dost odstupu a soudnosti v tom, co právě dělá. Názor porotců pak nabývá na důležitosti. Dá se přirovnat k názoru výtvarného kritika – jde o poučeného diváka a leckdy o kolegu. Proto je podstatný.“ Názor Jana Fice z bluesové skupiny The Weathermakers: „Pokud jsme v porotě zaznamenali někoho, koho známe, samozřejmě nás to potěšilo a svým způsobem i povzbudilo. Ale o neznámých členech poroty si nic nezjišťujeme a celkově se porotu snažíme nevnímat. Chceme hrát pro lidi jako na koncertech, a ne na efekt.“ Na názor známého porotce dá i písničkář Ondřej Herzán: „Dám na názor některého z porotců, kterého znám z jeho dalších hudebně kulturních aktivit a jehož soudu si vážím, i když s ním nemusím zcela souhlasit.“

Vytýkají-li respondenti něco konkrétního porotě, je to **absence komunikace se soutěžícími**. „Vystoupení před porotou potřebujete, pokud se chcete posunout s jakoukoli kapelou vpřed z úrovně, na které vystupujete. Platí to ovšem jen v případě, že je porota na požádání ochotná prodiskutovat vystoupení a ne jen pronést verdikt umístění. Jinak jde

jen o určitý efekt zviditelnění kapely,“ soudí Štěpán Hulc (Nebeztebe).⁷ Podobně skupina Mosty po jihomoravském kole Porty 2015 uvedla: „Chybějící zpětná vazba od poroty nás mrzela o to víc, že jsme neměli ani možnost se s porotou trochu blíže osobně seznámit.“ Písníčkařka Kaczi, vítězka moravsko-slezského kola Porty v roce 2015, soudí podobně: „Užitečná by byla přímá zpětná vazba také od poroty, věřím, že by to nám soutěžícím pomohlo, co zlepšovat, na co se zaměřit, bohužel jsem se s tím u soutěží doposud nesečkala.“ „Názor porotců by mě samozřejmě velice zajímal,“ říká umělkyně Hana Fatamorgana po jihomoravském kole Porty 2015, „ale na individuální zpětnou vazbu se nedostalo.“

S přípravou na soutěž coby specifický typ komunikace mezi interpretem a publikem (včetně porotců) souvisí i pečlivá dramaturgie soutěžního vystoupení. Na folkových soutěžích se obvykle hraje pouze tři až čtyři písně, což je pochopitelně velký rozdíl i oproti zkráceným festivalovým vystoupením. Mezi respondenty se opakovaně objevovalo tvrzení, že **nad dramaturgií přemýšlejí** (tři z dvanácti) a **písně vybírají s přihlédnutím k typu/žánru soutěže** (čtyři z dvanácti).

Petr Šašínska ze skupiny Kupodivu vysvětluje: „Zamýšlíme se nad dramaturgií soutěžních písní jako celku a zařazujeme písně, které jsou silně samostatně, ale zároveň fungují jako celek.“ Skupina Nautica⁸ říká: „Písníčky jsme se vždy snažili vybrat hlavně podle typu soutěže. Jelikož nejsme úplně klasická folková kapela, vybírali jsme spíše folkovější věci, u kterých jsme předpokládali, že by je porota chtěla slyšet. Několikrát jsme pozměnili i aranže písníčky, třeba na úkor bicí soupravy, kterou jsme nahradili cajónem.“ Naopak skupina The Weathermakers, která se účastní folkových i bluesových soutěží, má následující taktiku: „Protože nehrajeme klasické blues, jak si je české publikum představuje, a přesahujeme do jiných žánrů, důkladně promyšlíme výběr písní, aby alespoň přibližně obsáhly náš stylový rozptyl.“ Znojemská skupina

7. Štěpán Hulc ze skupiny Nebeztebe patří mezi hudebníky, kteří s členy poroty prostřednictvím internetu o svém výkonu diskutuje i po skončení soutěže.
8. Skupinu Nautica tvoří členové do osmnácti let. Jako jediná z těch, s nimiž jsme vedli rozhovory pro čely tohoto článku, se tedy účastní soutěží pro mladé umělce. Je dvojnásobným vítězem Dětské Porty a Folkového kvítka a v roce 2013 vyhrála soutěž dětských talentů v České televizi Zlatý oříšek.

Mosty, která se věnuje zpěvu a cappella, volí tuto strategii: „Snažíme se vybrat ty nejlepší, nejzajímavější skladby, o kterých si myslíme, že zaujmou jak diváky, tak porotu.“ S nadhledem – a s narážkou na své dosavadní soutěžní neúspěchy – hovoří Neznámý písničkář Vít Šujan⁹ jako zástupce manželského dua Two Ksichties: „Vycházíme z toho, že většina porotců o nás v životě neslyšela, a tak program (evidentně chybně) stavíme většinou tak, aby zahrnoval co nejširší záběr toho, co hráváme s ohledem na (námi předpokládaný) žánrový charakter akce (což je asi další chyba).“

Zatímco promyšlenou dramaturgií i obeznámením se se složením poroty mohou soutěžící předem pracovat na svém potenciálním úspěchu, při soutěžích hrají roli i nevídané faktory. Tím, který se v odpovědích objevil opakovaně, je **tréma**. Eva Jurčáková (Soundno) přiznává: „Určitě cítím rozdíl mezi vystoupením před naším publikem a publikem odborným. I když se snažím opakovat si stále dokola, že hrajeme vždy pro lidi a že je jedno, jací ti lidé jsou, dostaví se před příchodem na pódium, které sleduje porota, příznaky trémy, což můj výkon komplikuje.“ Skupina Ateliér hovoří spíše o **stresu** než trémě: „Soutěž je pro nás mnohdy stresující, protože se vše odehraje tak rychle, že si ani nestihneme to nádherné hudební i přátelské souznění užít.“ Mimochodem skupina Ateliér jako jediná mezi svými strategiemi, jak porotu zaujmout, zmínila **dress code**: „Domluvíme se na společném oblečení, protože jak se říká, co nenaženeme dobrou hudbou, musíme nahnat dobrým vzhledem.“

Úspěchem nemusí být pouze vítězství či postup do dalšího kola soutěže. Jednotliví respondenti spontánně uváděli i jiné druhy motivace. Takovou motivací může být **sebezdokonalení**. Štěpán Hulc za skupinu Nebeztebe říká: „Dle mého soudu je pro kapelu jakákoli soutěž motivací dotáhnout část repertoáru na vyšší úroveň. Probere skupinu z koncertního standardu, nasměruje ji k bližšímu soustředění se na konkrétní místa písní a dramaturgii a ukáže výsledky.“ Dodává však:

9. Vít Šujan, mimo jiné kontrabasista a divadelní herec, používá pro svá písničkářská vystoupení zkratku NpVŠ a pseudonym Neznámý písničkář Vít Šujan. Duo Two Ksichties tvoří se svou manželkou Kateřinou Šujanovou.

„Máme s Nebeztebe zajímavou zkušenost, že když jsme vyhráli oblastní kolo Porty v roce 2013, většina kapel, co se umístily na nižších pozicích, na základě této soutěže později vystupovala na jiných festivalech, a my nikoli. Soutěž, byť vyhraná, sama o sobě není zárukou ničeho.“ A takovým úspěchem může být i **pozvání** od pořadatelů či dramaturgů z jiných festivalů a institucí, kteří jsou soutěžnímu vystoupení přítomní. Hana Fatamorgana považuje za největší úspěch své premiérové účasti v oblastním kole Porty, že dostala pozvání na jiný festival (Hradecký slunovrat) a do živého vysílání Radia Proglas. „To mi přijde mnohem lepší než se dostat do finále Porty, kde (jak jsem vyrozuměla z diskusí na Facebooku) má úspěch spíše kotlíkářská odnož folku,“ dodává s tím, že Porta, „soutěž s tak dlouhou tradicí – by mohla mít větší potenciál a mohla by si jí daleko více všímat média“.

I když tedy hudebníci při formálních i neformálních rozhovorech často tvrdí, že „v hudbě se soutěžit nedá“, do soutěží se zvláště na počátku své dráhy ochotně hlásí. Jejich cílem přitom zdaleka není pouze porovnání úrovně s kolegy, ale spíše možnost zahrát si na prestižním festivalu, prezentovat se v médiích, zaujmout dramaturgy a pořadatele jiných akcí. Důležitou motivací je také dozvědět se názor odborníků. Analýza složení odborných porot – zvláště v propracovaném systému oblastních kol, semifinále a finále Porty – by tento krátký příspěvek doplnila o jiný úhel pohledu. Bylo by zajímavé sledovat, podle jakých kritérií pořadatelé jednotlivých kol porotce vybírají: zda dávají přednost aktivním hudebníkům, nebo publicistům a dalším „nehrajícím“ odborníkům; zda se snaží volbou poroty držet čistotu „portovního“ žánru, nebo raději zvou specialisty na různé hudební styly. To vše totiž výsledky soutěží ovlivňuje minimálně stejně jako kvalita repertoáru a interpretace soutěžících skupin.

Prameny:

E-mailová korespondence autora příspěvku s hudebníky.

Rather a different audience: the Jury

Various music genres are linked to all kinds of contests, whether specific ones, or festival contests. The paper focuses on the motivations and strategies of modern folk music bands and musicians, who decided to take part in a contest and present their art in front of a jury of professionals. The author has interviewed twelve young Czech bands and soloists in order to know what they consider a benefit in taking part in a contest, how they practise or rehearse for their presentation, how they perceive a jury in the role of a different audience, and what they find missing or disagree with within a jury's verdict. The answers show that winning it is not always the main reason for entering a folk music contest. Bands and musicians also go there just for a plain comparison with the others, they want to hear the opinion of professionals, and they hope to get in touch with festival directors and promoters. What they see as a drawback is the frequent lack of communication between a jury and contestants.

Key words: Czech modern folk music; jury; contest; assessing musical performance and music; the Porta festival; the Mohelnický dostavník festival; the Zahrada festival.